

PROCEDURI SPECIFICE ÎN DIZOLVAREA ȘI LICHIDAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE

Cristina Mihaela NAGY, doctor, conferențiar universitar, Universitatea Tibiscus, Timișoara

Elena Doina GHICA, doctor, lector universitar, Universitatea Tibiscus, Timișoara

SPECIFIC PROCEDURES IN THE DISSOLUTION AND LIQUIDATION OF COMPANIES

The article aims to highlight a number of theoretical and practical issues regarding the dissolution and liquidation of companies. The reason for choosing this theme is the fact that liquidation and dissolution operations are a topical issue. The liquidation is preceded by the dissolution of the company. In case of dissolution, the quality of legal entity of the company is maintained only for a certain period, in view of liquidation, while the liquidation marks the final disappearance of the legal entity.

Keywords: *dissolution, judicial liquidation, bankruptcy, claims, companies.*

Articolul urmărește să pună în evidență o serie de aspecte teoretice și practice privind dizolvarea și lichidarea societăților comerciale. Motivul alegerii acestei teme îl reprezintă faptul că operațiunile de lichidare și dizolvare sunt un subiect de actualitate. Lichidarea este precedată de dizolvarea societății comerciale. În cazul dizolvării calitatea de persoană juridică a societății comerciale se menține numai pentru o anumită perioadă, în vederea lichidării, pe când lichidarea marchează dispariția definitivă a persoanei juridice.

Cuvinte-cheie: *dizolvare, lichidare judiciară, faliment, creanțe, societăți comerciale.*

1. Cadrul general privind lichidarea societăților comerciale

Societatea comercială se constituie pentru a desfășura o activitate comercială pe durata de timp stabilită în actul constitutiv. Uneori durata societății se prelungește chiar și după decesul asociaților care au constituit societatea, dar orice societate comercială va sfârși prin a dispărea, deoarece ea urmează același destin implacabil, ca și o persoană fizică: se naște, trăiește și moare.

Din punct de vedere juridic termenul „societate“, este privit atât într-o accepțiune largă, societatea fiind astfel considerată asocierea unor persoane fizice sau juridice în realizarea unui interes comun, dar și în sens restrâns respectiv realizarea unui profit din această asociere pe care urmează să-l împartă între ele, rezultând persoana juridică născută dintr-un asemenea contract. „Societatea comercială este societatea pe care una sau mai multe persoane o organizează prin actul constitutiv, în vederea realizării de beneficii afectându-i bunurile necesare pentru îndeplinirea unor fapte de comerț, corespunzător obiectului de activitate”¹. Conceptul de societate comercială

1 Ungureanu, Ovidiu. Munteanu, Cornelia. (2013). Drept civil. Persoanele în reglementarea noului Cod civil, ediția a 2-a revăzută și adăugită, Editura Hamangiu, București, p. 312

„implică asocierea unor persoane fizice sau juridice, care pun în comun anumite valori patrimoniale în vederea desfășurării unei activități economice și a beneficiilor rezultate”². O societate comercială dispare ca entitate economică, socială și juridică o dată cu dizolvarea și lichidarea ei.

2. Dizolvarea și lichidarea societăților comerciale

Dizolvarea și lichidarea societăților comerciale se referă la același proces și anume acela prin care entitățile își încetează existența. Dizolvarea are ca efect dispariția juridică a societății comerciale și în final, radierea din Registrul comerțului. Lichidarea începe după ce societatea a fost dizolvată și presupune transformarea activului în bani pentru plata creditorilor și partajului activului net între asociați.

Practic, se poate aprecia că lichidarea unei societăți comerciale este precedată de dizolvarea ei. Procesul de dizolvare se poate realiza pe două căi, respectiv ca urmare a ***voinței asociaților și acționarilor sau pe cale forțată***.

2.1. Cauzele generale de dizolvare a societăților comerciale

****Trecerea timpului stabilit pentru durata societății.*** Societatea comercială se dizolvă la expirarea termenului stabilit pentru durata societății (art. 227 lit. a din Legea nr. 31/1990 republicată). Potrivit legii, în contractul de societate trebuie să se prevadă „durata societății”. De vreme ce însuși actul constitutiv stabilește durata existenței societății înseamnă că la expirarea termenului contractual, societatea se dizolvă. Acest efect este deci expresia voinței asociaților privind soarta societății.

Trebuie observat că, în acest caz, dizolvarea societății operează în temeiul legii, fără a fi necesară vreo formalitate.

****Imposibilitatea realizării obiectului societății sau realizarea acestuia.*** Societatea comercială se dizolvă în cazul unei imposibilități de realizare a obiectului societății, ca și în cazul când obiectul societății s-a realizat (art. 227 lit. b din Legea nr. 31/1990 republicată). Orice societate comercială are un obiect de activitate, care trebuie arătat în actul constitutiv. Acest obiect se realizează în cursul duratei societății.

Dacă se constată o imposibilitate a realizării obiectului de activitate propus, evident, societatea își pierde rațiunea de a exista și deci se dizolvă. Acest efect se produce, atât în cazul când imposibilitatea s-a ivit în cursul duratei societății (de exemplu, a fost retrasă concesiunea), cât și în cazul când obiectul nu s-a realizat deloc (de exemplu, nu s-a obținut concesiunea).

****Declararea nulității societății.*** Societatea comercială se dizolvă în cazul declarării nulității ei (art. 227 lit. c din Legea nr. 31/1990 republicată). Așa cum am arătat, nerespectarea cerințelor legale privind constituirea societății, prevăzute de art. 56 din Legea nr. 31/1990 republicată, atrage nulitatea societății. Pe data la care

2 Letea, Crina-Mihaela (2008). Dizolvarea și lichidarea societăților comerciale, Editura Hamangiu, București. p.1

hotărârea judecătorească de declarare a nulității a devenit irevocabilă, societatea încetează fără efect retroactiv și intră în lichidare. O atare încetare a existenței societății echivalează cu dizolvarea societății.

Hotărârea adunării asociaților. Societatea comercială se dizolvă în baza hotărârii adunării asociaților (art. 227 lit. d din Legea nr. 31/1990 republicată).

Întrucât constituirea societății comerciale se bazează pe voința asociaților, manifestată prin actul constitutiv, asociații pot decide și dizolvarea societății. Voința asociaților privind dizolvarea societății se manifestă în cadrul adunării asociaților care exprimă voința socială³.

***Hotărârea tribunalului.** Societatea comercială se dizolvă prin hotărârea tribunalului, în condițiile legii (art. 227 lit. e din Legea nr. 31/1990 republicată). Dizolvarea societății prin hotărârea tribunalului are loc atunci când dizolvarea nu se poate realiza prin hotărârea adunării generale. Potrivit legii, tribunalul poate hotărî dizolvarea societății pentru „motive temeinice”. Un asemenea motiv îl constituie neînțelegerile grave dintre asociați, care împiedică funcționarea societății.

***Falimentul societății.** Societatea comercială se dizolvă în cazul când societatea a fost supusă procedurii falimentului (art. 227 lit. f din Legea nr. 31/1990 republicată). Potrivit Legii nr. 64/1995 republicată, societatea comercială care a încetat plățile pentru datoriile sale comerciale poate fi supusă procedurii reorganizării judiciare și a falimentului.

***Alte cauze prevăzute de lege sau actul constitutiv al societății.** Societatea comercială se dizolvă și în alte cazuri reglementate de lege sau stabilite prin actul constitutiv (art. 227 lit. g din Legea nr. 31/1990 republicată). Art. 237 din Legea nr. 31/1990 republicată prevede că societatea comercială se dizolvă în următoarele cazuri:

- a) societatea nu mai are organe statutare sau acestea nu se mai pot întruni;
- b) societatea nu a depus în cel mult 6 luni de la expirarea termenelor legale, situațiile financiare anuale sau alte acte care potrivit legii se depun la oficiul registrului comerțului;
- c) societatea și-a încetat activitatea, nu are sediul social cunoscut ori nu îndeplinește condițiile referitoare la sediul social sau asociații au dispărut ori nu au domiciliul cunoscut sau reședința cunoscută;
- d) societatea nu și-a completat capitalul social în condițiile legii.

Inactivitatea temporară nu duce la dizolvarea societății. Ea trebuie însă anunțată organului fiscal și înscrisă în registrul comerțului. Durata inactivității nu poate depăși 3 ani (art. 237 alin. 2 din Legea nr. 31/1990 republicată).

2.2. Căile dizolvării societății comerciale

Dizolvarea societății comerciale se realizează pe trei căi: **de drept, prin voința asociaților și pe cale judecătorească**. Fiecare dintre aceste căi de dizolvare impune respectarea unor condiții prevăzute de lege.

3 Decizia privind dizolvarea societății nu poate fi luată de consiliul de administrație al societății. A se vedea Trib. Ilfov — s.i. com., dec. civ. din 29.II.1928, în Pandectele române, 1930, II, p. 181.

1. Dizolvarea de drept a societății. În cazul dizolvării de drept a societății, dizolvarea se produce de plin drept, dacă ipoteza legii este satisfăcută. În consecință, pentru dizolvarea societății nu este necesară îndeplinirea nici unei formalități. Legea consacră un singur caz de dizolvare de drept a societății: *expirarea termenului stabilit pentru durata societății. Din moment ce asociații au stabilit, prin actul constitutiv, durata societății, iar termenul fixat a expirat, societatea se dizolvă, de plin drept, la data expirării termenului.*

Întrucât dizolvarea se produce de drept, nu este necesară nici o manifestare de voință a asociaților și nici o formalitate de publicitate.

2. Dizolvarea societății prin voința asociaților. Societatea comercială se poate dizolva prin voința asociaților, manifestată în cadrul adunării generale. Pentru dizolvarea societății prin voința asociaților trebuie respectate condițiile stabilite de lege pentru modificarea actului constitutiv (art. 204 din Legea nr. 31/1990 republicată).

Hotărârea privind dizolvarea se ia cu respectarea condițiilor de cvorum și majoritate prevăzute de lege pentru adunarea generală extraordinară.

Actul care constată hotărârea privind dizolvarea adunării generale se depune la oficiul registrului comerțului pentru a se menționa în registru, după care se transmite, din oficiu, Monitorul Oficial, spre publicare cu excepția cazului prevăzut la art. 227 alin. 1 lit. a din Legea nr. 31/1990 republicată (art. 232 alin. 1 din Legea nr. 31/1990 republicată⁴).

În cazul dizolvării societății înainte de expirarea termenului fixat pentru durata sa, dizolvarea produce efecte față de terți numai după trecerea unui termen de 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial.

3. Dizolvarea societății pe cale judecătorească. Societatea comercială poate fi dizolvată prin hotărârea tribunalului. În cazul falimentului, dizolvarea societății se pronunță de tribunalul investit cu procedura falimentului (art. 232 alin. 3 din Legea nr. 31/1990 republicată).

Potrivit legii, oricare asociat poate cere, tribunalului, pentru motive temeinice, dizolvarea societății. Legea prezumă drept motive temeinice neînțelegerile grave dintre asociați, care împiedică funcționarea societății. Se înțelege că, dacă datorită neînțelegerilor dintre asociați, se creează un blocaj care face imposibilă desfășurarea activității, singura soluție este dizolvarea și lichidarea societății.

Cele două faze (*faza dizolvării societății cât și faza lichidării societății*) sunt distincte și, în consecință, ele trebuie parcurse în mod succesiv, cu respectarea dispozițiilor prevăzute de lege pentru fiecare.⁵

2.3. Efectele dizolvării societății comerciale

Principalele efecte care se produc ca urmare a dizolvării societății comerciale sunt: deschiderea procedurii lichidării și interdicția unor operațiuni comerciale noi. Se impune a fi reținut că dizolvarea nu are consecințe asupra personalității juridice

4 Dacă societatea s-a dizolvat prin hotărârea adunării generale, nu se mai poate cere tribunalului excluderea unui asociat din societate

5 C.S.J., secț. com., dec. nr. 614/1996, în Dreptul nr. 3/1997, p. 127-232.

a societății. Legea nr. 31/1990 stipulează în mod expres că societatea își păstrează personalitatea juridică pentru operațiunile lichidării, până la terminarea acesteia [art. 233 alin. (4)].

A. Deschiderea procedurii lichidării

Acest efect este reglementat de art. 233 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, potrivit căruia dizolvarea societății are ca efect deschiderea procedurii lichidării. Dizolvarea are loc fără lichidare în cazul fuziunii ori divizării totale a societății sau în alte cazuri prevăzute de lege. Prin urmare, cu excepțiile prevăzute de lege, dizolvarea atrage lichidarea patrimoniului societății comerciale în cauză.

B. Interdicția unor operațiuni comerciale noi

Potrivit dispozițiilor art. 233 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, din momentul dizolvării, directorii, administratorii, respectiv directoratul, nu mai pot întreprinde noi operațiuni. În caz contrar, aceștia sunt personal și solidar răspunzători pentru acțiunile întreprinse. Legea dispune că interdicția privind efectuarea de noi operațiuni se aplică din ziua expirării termenului fixat pentru durata societății ori de la data la care dizolvarea a fost hotărâtă de adunarea generală sau declarată prin sentință judecătorească [art. 233 alin. (3)].

În conformitate cu normele legale de mai sus, de la data dizolvării societatea comercială nu mai poate exercita comerțul specific obiectului său de activitate, ci doar va finaliza operațiunile comerciale aflate în curs de derulare. Încălcarea acestei interdicții atrage răspunderea solidară a membrilor organelor de administrare și conducere ale societății.

2.4. Lichidarea constă dintr-un ansamblu de operații care, după dizolvarea unei societăți comerciale, au drept obiect realizarea elementelor de activ (transformarea activului în bani) și plata creditorilor, în vederea procedurii la partajul activului net rămas între asociați. Lichidarea reprezintă cea de-a doua și ultima etapă din existența unei societăți pe acțiuni. Lichidarea intervine ca efect obligatoriu al dizolvării societății, cu excepția transmiterii universale sau cu titlu universal a patrimoniului societății dizolvate ca urmare a fuziunii sau divizării, după cum prevede art. 248 alin. (1) și (3) Cod civil. Chiar dacă Legea Societăților nr. 31/1990 (în continuare „*Legea Societăților*“) nu a oferit o definiție lichidării, din conținutul prevederilor Capitolului I, doctrina a emis mai multe opinii cu privire la posibile definiții ce îi pot fi atribuite acesteia. Într-o prima opinie, „**Lichidarea unei societăți comerciale constă în ansamblu de acte și operațiuni pe care lichidatorul desemnat în condițiile legii trebuie și poate să le facă în scopul destructurării patrimoniului și stingerii drepturilor și obligațiilor existente — după momentul dizolvării — în acel patrimoniu, în scopul încetării personalității juridice dobândite de societate și pentru a o putea radia din registrul comerțului în care a fost înmatriculată**”⁶.

6 I. Schiau, T. Prescure, *Legea societăților comerciale. Analize și Comentarii*, Ed. Hamangiu, București, 2009

În altă opinie doctrinară⁷, „**lichidarea societăților comerciale reprezintă a doua fază a procesului de dispariție a societăților comerciale și cuprinde acele operații de lichidare a patrimoniului societății, plata creditorilor și împărțirea soldului între asociați. În această etapă, societatea comercială continuă să își păstreze personalitatea juridică, dar ea este subordonată cerințelor lichidării**“.

Lichidarea a fost concepută de către legiuitorul roman ca o procedură specială de stingere a drepturilor și obligațiilor conținute în patrimoniul societății. Lichidarea poate fi voluntară sau forțată. Lichidarea societăților comerciale impune efectuarea unor operații care au ca scop lichidarea patrimoniului societății ; acestea constau în lichidarea activului și pasivului societății.

Lichidarea activului societății. Operațiunile de lichidare a activului societății cuprind transformarea bunurilor societății în bani și încasarea creanțelor pe care le are față de terți. Încasarea creanțelor de la debitorii societății ar trebui să se facă la scadență, potrivit obligațiilor asumate. Soluția are la bază faptul că starea de lichidare a societății nu are nici o consecință asupra raporturilor juridice ale societății cu debitorii săi.

Lichidarea pasivului societății. Operațiunea de lichidare a pasivului — plata datoriilor societății către creditorii săi — se efectuează de către lichidator.

Concluzii

Faza dizolvării societății cuprinde anumite operații care declanșează și pregătesc încetarea existenței societății. În această fază, personalitatea juridică nu este afectată, însă, dizolvarea pune capăt activității normale a societății. Faza lichidării societății cuprinde acele operații de lichidare a patrimoniului societății, care privesc plata creditorilor și împărțirea soldului între asociați. În această fază, societatea continuă să își păstreze personalitatea juridică, dar ea este subordonată cerințelor lichidării.

Dizolvarea unei societăți pe acțiuni poate interveni atât voluntar, cât și în urma unor evenimente independente de voința acționarilor. Modul de dizolvare și de lichidare a societății este stabilit prin actul constitutiv, fie că societatea este în nume colectiv, în comandită simplă, cu răspundere limitată (potrivit art. 7 din lege) sau pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni (art. 8 din lege). Procedura se face potrivit dispozițiilor art. 237, precum și ale art. 228 alin. (1) din Legea nr. 31/1990 (acesta din urmă prevăzând cazuri specifice de dizolvare pentru societatea pe acțiuni). Finalizarea procedurilor de dizolvare și lichidare este reprezentată de radierea societății din registrul comerțului, moment de la care societatea comercială își încetează existența.

⁷ C. M. Letea, *Dizolvarea și lichidarea societăților comerciale*, Ed. Hamangiu, București 2008, p. 259.